

بررسی آگاهی و نگرش پرستاران بیمارستانهای آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری

پژوهش از: اعظم اکبری *

چکیده:

این پژوهش یک مطالعه توصیفی است که با هدف «تعیین میزان آگاهی و نگرش پرستاران مراکز آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری» انجام گرفته است. روش نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک بوده که طی آن ۱۶۴ نفر از میان پرستاران واجد شرایط در مراکز آموزشی درمانی دانشگاه علوم پزشکی انتخاب شده‌اند جهت دستیابی به اهداف پژوهش از پرسشنامه استفاده گردید و پس از تعیین آگاهی و نگرش ارتباط بین متغیرهای پژوهش با هم و نیز ویژگیهای فردی نمونه‌ها نیز با استفاده از آمارهای مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که اکثریت واحدهای مورد پژوهش (۷۵٪) از آگاهی مطلوبی در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری برخوردار بوده و بیشترین درصد (۶۲/۲٪) واحدهای مورد پژوهش دارای نگرش مثبت در این زمینه بوده‌اند همچنین یافته‌ها نشان داد که بین متغیرهای آگاهی و نگرش واحدهای مورد پژوهش، همبستگی معنی‌دار آماری وجود دارد ($P < 0/0001$) و نیز بین متغیرهای سن، سمت فعلی، سابقه کار، منابع کسب اطلاع (مانند گذراندن دوره‌های مقدماتی روش تحقیق در دوره کارشناسی، شرکت در کارگاههای روش تحقیق) و میزان آگاهی واحدهای مورد پژوهش، ارتباط معنی‌دار و همچنین بین متغیرهای شرکت در کارگاههای روش تحقیق و گذراندن دوره‌های مقدماتی روش تحقیق در دوره کارشناسی با نگرش واحدهای مورد پژوهش ارتباط معنی‌داری وجود دارد.

مقدمه:

هدف نهایی از تحقیق، توسعه و گسترش سطح معلومات افراد است (برنز و گراو^۱ ۱۹۹۶). از اینرو اهمیت دادن به امر تحقیقات و افزایش فعالیت‌های پژوهشی علمی در هر کشور، سبب توسعه و پیشرفت شده و خودکفایی و استقلال واقعی را برای آن مملکت به ارمغان می‌آورد (عزیزی، ۱۳۷۵).

دانش اساس هر مجد و عظمت و غایت هر منزلت و مقام والا است (حضرت امام جعفر صادق (ع)). اساساً انجام پژوهش نقش مهم و حیاتی را در جامعه عهده‌دار بوده و قصد آن کشف حقایق، رد یا قبول عقاید کنترل یا پیشگویی حوادث و تجزیه و تحلیل یا بهبود بخشیدن نظریه‌ها می‌باشد (مورس و فیلد^۱ ۱۹۹۶).

پرستاری نهایتاً سبب ارتقاء سطح سلامت در جامعه، نوآوری و صرفه‌جویی در هزینه‌های درمان خواهد شد، بنابراین پرستاران بویژه پرستارانی که بطور مستقیم در امر مراقبت از بیمار دخالت دارند، نیازمند شناخت و بیش هر چه بیشتر و بهتر در زمینه پژوهش می‌باشند.

اهداف پژوهش

هدف کلی:

تعیین آگاهی و نگرش پرستاران مراکز آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری سال ۱۳۷۷.

اهداف ویژه:

- ۱ - تعیین آگاهی پرستاران مراکز آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری.
- ۱ - ۱ تعیین آگاهی پرستاران مراکز آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد پژوهش در پرستاری.
- ۲ - ۱ تعیین آگاهی پرستاران مراکز آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد اهمیت پژوهش در پرستاری.
- ۲ - تعیین نگرش پرستاران مراکز آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری.
- ۳ - تعیین رابطه بین آگاهی و نگرش پرستاران مراکز آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری.
- ۴ - تعیین رابطه بین آگاهی و مشخصات فردی پرستاران مراکز آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری.

تحقیق علمی، بررسی منظم، تجربی و انتقادی و کنترل شده از قضایای فرضی است که به منظور ایجاد ارتباطات منطقی بین پدیده‌ها انجام می‌گیرد. پژوهش در پرستاری هم یکی از انواع پژوهش‌های سیستم‌های بهداشتی - درمانی می‌باشد که بر پایه تحقیق علمی استوار بوده و تاریخچه آن در اصل به قرن ۱۸ میلادی بر می‌گردد که فلورانس نایتینگل^۱ برای اولین بار نظریه انجام تحقیقات بالینی در پرستاری را مطرح نمود. ولی متأسفانه ۱۰۰ سال بعد توجه پرستاران به آن معطوف گشت و از آن پس نیز گسترش پژوهش در پرستاری به کندی صورت گرفته است (مول‌هال^۲ ۱۹۹۵).

در ارتباط با نقش و اهمیت تحقیق در پرستاری پری و جولی^۳ (۱۹۹۱) می‌نویسند، ارتباط بین اقدامات پرستاری و تحقیقات پرستاری بصورت یک سیکل است. اقدامات بالینی سؤالاتی جهت انجام تحقیق مطرح کرده و در نهایت یافته‌های حاصل از انجام تحقیقات می‌توانند در فعالیت‌های بالینی پرستاری موجب تغییر و دگرگونی گردند. تاریخچه پژوهش در کشورهای در حال توسعه در قرن اخیر، چندان درخشان نبود. چنانکه آمار پژوهش‌های انجام شده در زمینه‌های پزشکی و پیراپزشکی در جهان نشان می‌دهد از میان ۲۸۶۰۹۵ مقاله تحقیقی در یک سال، فقط در ۱۶۲۲۰ (۵/۶٪) موارد، مؤلف اول، از کشورهای در حال توسعه بوده است (عزیزی ۱۳۷۳).

بررسی آماری سال ۱۳۶۶ نشان می‌دهد که به ازاء هر یک میلیون نفر جمعیت ایران تنها ۸۲ محقق وجود دارد در حالی که این نسبت در ژاپن ۴۸۰۰۰، آرژانتین ۳۸۰، هندوستان ۱۵۰، و فیلیپین ۱۰۰ محقق اعلام شده است. بررسی این آمار نشانگر فاصله عمیقی است که بین کشور ما و کشورهای توسعه یافته و حتی توسعه نیافته دیگر وجود دارد (طائب ۱۳۶۹).

با توجه به اینکه پژوهش در پرستاری می‌تواند سبب ارتقاء کیفیت مراقبت از بیمار، بهبود آموزش پرستاری و کاهش مشکلات در سطح مدیریت پرستاری گردد و از آنجایی که ارتقاء کیفیت در سطوح بالین، آموزش و مدیریت

1 - Florans Nightingale

2 - Mulhall

3 - perry and Jolley

۵ - تعیین رابطه بین نگرش و مشخصات فردی پرستاران
مراکز آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی گیلان
در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری.

روش پژوهش:

این پژوهش یک مطالعه توصیفی است و جامعه پژوهش این مطالعه را پرستاران مراکز آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی گیلان تشکیل می‌دهند.

نمونه‌های مورد پژوهش این مطالعه را ۱۶۴ نفر از پرستاران واجد شرایط در مراکز آموزشی - درمانی دانشگاه علوم پزشکی گیلان تشکیل می‌دادند که در زمان گردآوری داده‌ها در یکی از شیفت‌های صبح، عصر و شب مشغول بکار بوده‌اند می‌باشند. روش انتخاب نمونه نیز نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک^۱ است.

واحدهای مورد پژوهش با مدرک تحصیلی لیسانس انتخاب شدند و هیچیک قبلاً در پژوهش مشابه شرکت نکرده بودند. محیط پژوهش نیز محیطی طبیعی شامل کلیه مراکز آموزشی - درمانی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی گیلان واقع در شهرستان رشت بوده است.

ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه‌ای مشتمل بر چهار بخش بوده است. بخش اول پرسشنامه، شامل ۸ سوال در زمینه مشخصات دموگرافیک، بخش دوم شامل ۲۷ سوال جهت سنجش میزان آگاهی درباره فرآیند تحقیق، بخش سوم شامل ۱۴ سوال جهت سنجش میزان آگاهی درباره اهمیت پژوهش و بخش چهارم، شامل ۱۶ عبارت جهت تعیین نگرش نمونه‌های مورد پژوهش درباره تحقیق پرستاری می‌باشد:

روش بکارگیری ابزار، به این صورت بوده که پژوهشگر شخصاً با مراجعه به محیط پژوهش، پس از ارائه توضیحات لازم پرسشنامه را به مدت ۳۰-۴۵ دقیقه در اختیار نمونه‌های مورد پژوهش قرار داده و پس از پاسخگویی واحدها پرسشنامه‌ها جمع‌آوری گردید.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده و کلیه محاسبات (به استثناء آزمون دقیق

فیشر) با کمک نرم‌افزار کامپیوتری SPSS^۲ انجام شده است.

نتایج و بحث:

پاسخ‌های مربوط به مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش نشان داد که گروه سنی ۴۴-۴۰ سال بیشترین درصد (۲۵٪) واحدها بوده و اکثریت واحدها (۹۳/۹٪) را خانمها تشکیل می‌دهند. از نظر وضعیت تأهل نیز اکثریت (۷۴/۴٪) واحدهای مورد پژوهش متأهل بوده‌اند.

سمت فعلی اکثریت واحدها (۷۸٪) پرستار بوده و بیشترین درصد آنان (۲۸/۷٪) سابقه کاری کمتر از ۴ سال داشته‌اند.

از نظر منابع کسب اطلاع در مورد روش تحقیق بیشترین درصد (۶۳/۴٪) واحدهای مورد پژوهش «مطالعات کتابخانه‌ای (خودآموزی)» و کمترین درصد (۳۳/۵٪) شرکت در کارگاههای روش تحقیق را به عنوان منبع کسب اطلاع ذکر کرده‌اند.

لازم به ذکر است که ۴۷٪ از واحدهای مورد پژوهش از طریق گذراندن مقدمات روش تحقیق در دوره کارشناسی کسب آگاهی کرده بودند و اکثریت این دسته از پرستاران اظهار نموده بودند که در واحد درسی آمار با مفاهیم اصلی پژوهش آشنا شده‌اند. این امر را می‌توان حاصل دقت نظر صحیح مسئولین آموزش پرستاری دانست زیرا در نظر گرفتن مباحثی در سرفصل آمار تحت عنوان آشنایی با مفاهیم اساسی پژوهش تأثیر بسزایی در ارتقاء سطح آگاهی پرستاران بجا گذاشته است. ضمناً در سالهای قبل روش تحقیق جزء واحدهای درسی دانشجویان در مقطع کارشناسی پرستاری بوده است.

در رابطه با شرکت در طرح‌های تحقیقاتی نتایج نشان داد که اکثریت ۶۷/۱٪ واحدهای مورد پژوهش، تاکنون در انجام طرح‌های تحقیقاتی شرکت نداشته‌اند. از نظر نحوه شرکت در طرح‌های تحقیقاتی، نتایج نشان داد که

1 - Systematic Random sampling

2 - Statistical package for social sciences (spss)

یافته‌های تحقیق در رابطه با سومین هدف پژوهش نشان داد که بیشترین درصد نگرش مثبت ($72/4\%$) مربوط به واحدهایی است که از آگاهی مطلوب در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری برخوردار بوده‌اند.

طبق آزمون ضریب همبستگی پیرسون، همبستگی بین دو متغیر آگاهی و نگرش مثبت است. ($P < 0/001$)، ($r = 0/49$)

شفیعی و آذرگشسب (۱۳۷۰) به نقل از رامچاندران و دارمالینگام^۳ می‌نویسند نگرش به دنبال آگاهی بوجود می‌آید و اغلب تغییرات نگرشی با افزایش اطلاعات صورت می‌پذیرد.

نتایج پژوهش در رابطه با چهارمین هدف ویژه پژوهش نشان دادند که بین متغیرهایی مانند سن، سمت فعلی، سابقه کار، منابع کسب اطلاع چون گذراندن مقدمات روش تحقیق در دوره کارشناسی، شرکت در کارگاههای روش تحقیق و میزان آگاهی واحدهای مورد پژوهش در زمینه تحقیق و اهمیت آن در پرستاری ارتباط معنی‌دار آماری وجود داشته در حالی که بین متغیرهای جنس، وضعیت تأهل منابع کسب اطلاع مانند شرکت در سمینار یا کنفرانس‌های مربوط به روش تحقیق و مطالعات کتابخانه‌ای و همچنین شرکت در طرحهای تحقیقاتی با میزان آگاهی واحدها در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری ارتباط معنی‌دار آماری وجود نداشت (جدول شماره ۴).

در ارتباط با پنجمین هدف ویژه پژوهش یافته‌ها نشان داد که بین سن، جنس، وضعیت تأهل، سمت فعلی، سابقه کار، شرکت در کنفرانس و سمینارهای مربوط به روش تحقیق و متغیر نگرش نسبت به پژوهش و اهمیت آن در پرستاری ارتباط معنی‌دار آماری وجود ندارد. این در حالیست که ارتباط معنی‌دار آماری بین متغیر ذکر شده با مواردی چون شرکت در کارگاههای روش تحقیق و گذراندن مقدمات روش تحقیق در دوره کارشناسی وجود دارد (جدول شماره ۵).

نیمی (50%) از واحدهای مورد پژوهش به صورت پرسشگر در طرح‌های تحقیقاتی مشارکت و فقط $27/8\%$ موارد به عنوان مجری طرح‌های تحقیقاتی بوده‌اند.

از نظر بررسی علل عدم شرکت در طرح‌های تحقیقاتی یافته‌ها نشان داد که اکثریت ($64/6\%$) آن دسته از افرادی که تاکنون در انجام طرح‌های تحقیقاتی شرکت نداشته‌اند کمبود وقت را بعنوان عامل اصلی مشخص نموده‌اند. سایر عوامل به ترتیب شامل عدم حمایت از طرف مسئولین ($63/7\%$)، نداشتن اطلاعات کافی در مورد اصول پژوهش ($54/6\%$) و عدم احساس نیاز به انجام تحقیق (19%) بیان شده بود. این یافته‌ها با نتایج حاصل از پژوهش داون و همکارانش^۱ در (۱۹۹۸) مطابقت دارد.

یافته‌ها در ارتباط با اولین هدف ویژه پژوهش نشان داد که 75% درصد واحدهای مورد پژوهش آگاهی مطلوبی در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری داشته‌اند (جدول شماره ۱). از نظر پژوهشگر با عنایت به این یافته که اکثریت واحدها، از طرق مختلف از قبیل مطالعات کتابخانه‌ای گذراندن مقدمات روش تحقیق در دوره کارشناسی، شرکت در کارگاهها و سمینارهای مربوط به روش تحقیق اطلاعاتی را در این زمینه کسب نموده‌اند، بدیهی است با مفاهیم پایه و اساسی فرآیند پژوهش آشنایی داشته باشند.

مک شری^۲ (۱۹۹۷) نیز می‌نویسد امروزه با تأکیدی که از سوی سازمان بهداشت جهانی، مسئولین امور پرستاری و نشریات پرستاری در مورد اهمیت بکارگیری تحقیق در پرستاری صورت می‌گیرد پرستاران روز به روز با فواید کاربرد تحقیق در حیطه‌های بالینی بیشتر آشنا می‌شوند.

در ارتباط با هدف دوم پژوهش، تجزیه و تحلیل نتایج نشان داد که اکثریت واحدهای مورد پژوهش ($62/2\%$) از نگرش مثبتی در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری برخوردار بودند (جدول شماره ۲).

یافته‌های تحقیق مک شری (۱۹۹۷) نیز نشان داد که بیشترین درصد ($61/8\%$) واحدهای مورد پژوهش با اصول اساسی کاربرد تحقیق در پرستاری موافق هستند.

1 - Down & etal

2 - Mcsherry

3 - Rama chandran & darmalingam

جدول شماره (۲): توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش بر حسب چگونگی نگرش آنها در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری

نگرش	تعداد	درصد
مثبت	۱۰۲	۶۲/۲
منفی	۶۲	۳۷/۸
جمع	۱۶۴	۱۰۰
میانگین	۶۱/۶	
انحراف معیار	۷/۱	

جدول شماره (۱): توزیع فراوانی نمونه‌های مورد پژوهش بر حسب آگاهی از پژوهش و اهمیت آن در پرستاری

وضعیت آگاهی	تعداد	درصد
مطلوب	۱۲۳	۷۵
نامطلوب	۴۱	۲۵
جمع	۱۶۴	۱۰۰
میانگین	۲۳/۵	
انحراف معیار	۶/۴۱	

جدول شماره (۳): توزیع فراوانی واحدهای مورد پژوهش بر حسب آگاهی و چگونگی نگرش آنها در مورد پژوهش و اهمیت آن در پرستاری

نتیجه آزمون	جمع		منفی		مثبت		نگرش میزان آگاهی
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
$r=0/4$ $z=2/96$	۱۰۰	۱۲۳	۲۷/۶	۳۴	۷۲/۴	۸۹	مطلوب
$P<0/001$	۱۰۰	۴۱	۶۸/۳	۲۸	۳۱/۷	۱۳	نامطلوب
معنی دار است	۱۰۰	۱۶۴	۳۷/۸	۶۲	۶۲/۲	۱۰۲	جمع

جدول شماره (۴): تعیین ارتباط بین آگاهی واحدهای مورد پژوهش درباره پژوهش و اهمیت آن در پرستاری با مشخصات فردی آنان

مشخصات فردی	نوع آزمون	نتیجه آزمون	فضاوت
سن	کای دو	$X^2 = 19, df = 5, p < 0/001$	معنی دار است
جنس	تست دقیق فیشر	$p = 0/27$	معنی دار نیست
وضعیت تاهل	کای دو	$X^2 = 8, df = 1, P < 0/06$	معنی دار نیست
سمت آنها در موقع جمع آوری اطلاعات	کای دو	$X^2 = 5/6, df = 2, P < 0/05$	معنی دار است
سابقه کار	کای دو	$X^2 = 22, df = 4, P < 0/0005$	معنی دار است
منابع کسب اطلاعات	کای دو	$X^2 = 13, df = 1, p < 0/0003$	معنی دار است
	کای دو	$X^2 = 13, df = 1, p < 0/0003$	معنی دار است
	کای دو	$X^2 = 2/5, df = 1$	معنی دار نیست
	کای دو	$X^2 = 2/5, df = 1$	معنی دار نیست
	کای دو	$X^2 = 3/1, df = 1$	معنی دار نیست

جدول شماره (۵) تعیین ارتباط بین نگرش واحدهای مورد پژوهش درباره پژوهش و اهمیت آن در پرستاری با مشخصات فردی آنان

مشخصات فردی	نوع آزمون	نتیجه آزمون	قضاوت
سن	کای دو	$X^2 = 10, df = 6, p < 0.006$	معنی دار نیست
جنس	تست دقیق فیشر	$p = 0.43$	معنی دار نیست
وضعیت تأهل	کای دو	$X^2 = 0.3, df = 1$	معنی دار نیست
سمت آنها در موقع جمع آوری اطلاعات	کای دو	$X^2 = 4.7, df = 2$	معنی دار نیست
سابقه کار	کای دو	$X^2 = 3.7, df = 4$	معنی دار نیست
منابع کسب اطلاعات	گذراندن مقدمات روش تحقیق در دوره کارشناسی	$X^2 = 6, df = 1, p < 0.008$	معنی دار است
	شرکت در کارگاههای روش تحقیق	$X^2 = 3.9, df = 1, p < 0.04$	معنی دار است
	شرکت در سمینار یا کنفرانسهای مربوط به روش تحقیق	$X^2 = 0.6, df = 1$	معنی دار نیست
	مطالبات کتابخانه‌ای	$X^2 = 0.8, df = 1$	معنی دار نیست
شرکت در طرحهای تحقیقاتی	کای دو	$X^2 = 5.6, df = 1, p < 0.01$	معنی دار است

منابع:

طائب، عباس. "گزارش دبیر سمینار". سمینار تحقیق و توسعه. سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران، تهران: ۲۶ تیرماه ۱۳۶۸.
 عزیزی، فریدون. «افق تحقیقات پزشکی در ایران». مجله کمیسیون پزشکی شورای پژوهشهای علمی کشور، ۱۳۷۵.
 نیزویادومی، روزماری. پایه‌های تحقیق در پرستاری، ترجمه محسن توکل و سیما ترابی، جلد اول و دوم تهران: انتشارات بشری، ۱۳۷۳.

Burns, N; Grove, S. *understanding Nursing Research*. W.B. sunders co, 1996.

Dunn, v;etal. "using research for practice: a uk Experience of the BARRIERS Scale". Journal of *Advanced Nursing*. No: 26. 1997. PP:1203 - 1210.

Morse, J. Mand Field P.A. *Nursing Research*. Champan and Hall co. 1996.

Mulhall, A. "Nursing Research: what *difference does it Make?*" *Journal of Advanced Nursing*. No: 21, 1995. PP:576 - 583.

Mcsberry, R. "what do researched Nurses and Midwives Feel and know a bout research?" *Journal of Advanced Nursing*. No: 25. 1997. PP: 985 - 998.

perry, A;& Jouilly, M. *Nursing; A knowledge base for practice*. Londo,melborne,Auckland co.1991.